

8. Zakon Ukrainy «Pro informatsiiu» [Information Law][Tekst] : stanom na 25.06.2016 [Elektronni resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy. – 1994–2016. Rezhim dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. – Data zvernennja : 3.08.2016 p.

9. Mashchenko I. H. Encyklopedija elektronnykh mas-media [Encyclopedia of Electronic Media] / I. H. Mashchenko. – T. 2: Slovnkyghlosarij terminiv i vyraziv : [Navch. posib.]. – K. : KyMU, 2007. – 420 s.

10. Novitni media ta komunikatsiini tekhnologii: kompleks navchalnykh dystsyplyn dlia spetsialnosti «zhurnalistyka», «vydavnycha sprava ta redahuvannia», «reklama ta zviazky z hromadskistiu» [New Media and Communication Technologies: a Set of Subjects for Specialties «Journalism», «Publishing and Editing», «Advertising and Public Relations»] / Za ah. red. V. E. Shevchenko. – K. : Palyvoda A. V., 2012. – 412 s.

11. Mak-Liuen M. Halaktyka Hutenerberha : Sotvorenye cheloveka pechatnoi kultury [Gutenberg Galaxy: The Creation of Print Culture by Man] / Marshal Mak-Liuen. – K. : Nyka-Tsentr, 2003. – 432 s. – (Seryia «Sdvyh paradyhmy»; Vyp. 1).

12. Lisovskyi P. M. [**Zaiko L. Ya.**, postgraduate student of the Department of Philosophy, Zhytomyr Ivan Franko State University \(Ukraine, Zhytomyr\), \[zhitomiryanka-73@ukr.net\]\(mailto:zhitomiryanka-73@ukr.net\)](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Fenomen manipulyatsii svidomistju: sutnistj, struktura, mekhanizm u suchasnomu suspiljstvi (socialjno-filosofskij analiz) [The Phenomenon of Manipulation of Consciousness: the Nature, Structure, Mechanism of Modern Society (Social-Philosophical Analysis)] [Tekst] : dys. ... kand. fil. nauk : 09.00.03 / Petro Mykolaiovych Lisovskyi. – K., 2009. – 191 s. – Bibliohr.: S. 173–191.</p>
</div>
<div data-bbox=)

Specificity of the impact of modern mass media on public consciousness in terms of the information technology development

The article deals with the specific impact of the modern media on public consciousness in terms of the modern technologies development. The author applies methods of observation, comparison (traditional and modern media), identification of abstraction, as a result general properties of the media are distinguished, and the method of content analysis. The study of the theoretical works of Ukrainian and foreign scientists is conducted by means of contextual and hermeneutical analysis.

It is concluded that the specific impact of modern media on public relations and social consciousness is the possibility of dialogue communication with the audience, as opposed to traditional media; the opportunity of the audience to participate in online content creation and discussion of new media (interactivity), debugging by using the latest media (social networks) as a new level of social communication.

However, the author states that the greatest opportunities to manipulate consciousness of the audience exist in the Internet. Modern mass media have particular influence on children's minds.

Keywords: modern media, mass communications, the Internet, social networking, public consciousness, media content.

Zaiko L. Ya., аспирант кафедры философии, Житомирский государственный университет имени Ивана Франко (Украина, Житомир), zhitomiryanka-73@ukr.net

Специфика влияния новейших массмедиа на общественное сознание в условиях развития информационных технологий

В статье исследовано специфику влияния новейших массмедиа на общественное сознание в условиях развития информационных технологий. Применены методы наблюдения, сравнения (традиционных и новейших массмедиа), абстракция отождествления, в результате которой выделяются общие свойства массмедиа, метод контент-анализа. С помощью контекстуального и герменевтического анализа происходило изучение теоретических работ украинских и зарубежных ученых.

Сделаны выводы о том, что спецификой влияния новейших массмедиа на общественные отношения и общественное сознание есть возможность диалогического общения с аудиторией, в отличие от традиционных массмедиа; возможность аудитории принимать участие в он-лайн создании и обсуждении контента новейших массмедиа (интерактивность), налаживание с помощью новейших массмедиа (социальных сетей) нового уровня социальной коммуникации. Отмечено, что большие возможности манипуляции сознанием аудитории существуют в Интернете. Особое влияние новейшие массмедиа имеют на детское сознание.

Ключевые слова: новейшие массмедиа, средства массовой коммуникации, Интернет, социальные сети, общественное сознание, медиа-контент.

УДК 327

Шевченко М. І., кандидат культурології, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна, Київ), ua.kiev.marina@gmail.com

КУЛЬТУРА ТОЛЕРАНТНОСТІ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН СУЧАСНОСТІ

Досліджено культуру толерантності на тлі процесу глобалізації сучасного світу. Здійснено проблематизацію самого поняття толерантності та проаналізовано його у контексті поняття інакшості. Автор розглядає розбіжності у якості прояву різноманітності та багатогранності сучасної цивілізації, наголошуючи на необхідності дотримання балансу між суспільним та індивідуальним. У свою чергу, культура толерантності визнається як необхідна основа розвитку сучасних міжнародних відносин.

Ключові слова: толерантність, культура толерантності, глобалізація, мультикультуралізм, інакшість, міжнародні відносини.

Однією з основних характеристик сучасної світової спільноти є глобалізація, що з часом лише набуває обертів. Власне, саме завдяки її феномену ми маємо змогу формулювати поняття світової спільноти як єдиного цілого. Навколишній світ поступово стає більш цілісним за усієї його багатогранності, внаслідок чого виникає поняття мультикультуралізму. Звісно різноманіття культур та цивілізацій, їх взаємодія між собою існували ще з давніх-давен. Та не дивлячись на виникнення міжкультурних конфліктів й у ті часи, їх сутність мала якісно відмінні ознаки від конфліктів сучасності – тодішні вогнища конфліктів здебільшого були територіально розмежовані. Сьогодні ж глобальні міграційні рухи поступово змивають лінію розмежування, зіштовхуючи різні культури, світогляди та стилі життя в єдиному світовому соціальному просторі. Виникає густа всеохоплююча мережа суспільних відносин. У таких умовах прояви нетерпимості стають генераторами напруги, яка спроможна блокувати життєдіяльність суспільних систем на всіх рівнях.

Глобалізаційні процеси розкривають перед нами усе різноманіття культур, традицій та форм суспільного устрою, ціннісних систем та взаємовідносин, які властиві абсолютно різним спільнотам. Його стрімкий розвиток кидає виклик здатності людства регулювати та вирішувати суперечності, не допускаючи їх перетворення на гострі конфлікти.

В контексті дискурсу про глобалізаційні перетворення особливе місце належить культурним та етичним вимірам цього явища. Вони звертають свою увагу не на технічні аспекти глобальної інтеграції, зв'язків та співпраці, а на питаннях власне принципової можливості взаємодії на глобальному рівні. З цієї точки зору однією з основних проблем стає проблема побудови особливої культури взаємовідносин в умовах глобалізації як основи об'єднання світового співтовариства. У зв'язку з цим особливо важливим є дослідження поняття толерантності у контексті питання про співіснування людей із кардинально різними становщами, інтересами та світоглядами. Тому метою нашого дослідження стає аналіз культури толерантності як мосту, прокладеного між особистим та спільним, між відмінностями та єдністю.

Багато сучасних дослідників погоджуються між собою у думці про те, що толерантність як така є складним поняттям. Подекуди її навіть проголошували неможливою. Такої точки зору дотримувався, наприклад, британський філософ Бернард Вільямс, стверджуючи, що єдине,

про що ми таки можемо говорити, – це деякі «практики толерантності, засновані на принципах, що повністю відрізняються від морального фундаменту. З його точки зору, такі практики можуть базуватися на скептицизмі, індиферентності та своєрідній «неогоббсманській прагматичній рівновазі інтересів», але аж ніяк не на розумінні толерантності як чесноти чи цінності [8, с. 72]. Звертаючись до когось з проханням бути толерантним, ми все-таки говоримо про щось більш складне, ніж звичайне прохання відмовитися від бажання підкорити думку та переконання іншого. Це прохання втратити «бажання придушити чи знищити інше переконання, водночас зберігаючи прихильність до тих своїх уявлень та переконань, які власне і стали джерелом такого бажання» [8, с. 73].

Солідарні дії людей, їх публічна активність та кооперація зусиль заради спільної мети та блага, наявність конструктивного діалогу – все це неможливо уявити без взаємної соціальної відповідальності, яка передбачає високий рівень терпимості до інших. Перш за все ця відповідальність проявляється у визнанні прав інших людей та культур, а також повазі до них. Генеральна конференція ЮНЕСКО у 1995 році затвердила Декларацію принципів толерантності, у якій йдеться про те, що толерантність, перш за все, передбачає повагу, прийняття та розуміння різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та шляхів прояву індивідуальності людини [2, с. 262]. У цій декларації окреслено більшість основних рис сучасної культури – відмова від абсолютної істини, плюралізм думок, цінностей та стилів життя, пріоритет міжнародних правових документів над державними. Відтак, толерантність була задекларована як спосіб змінити «культуру війни» на «культуру миру».

Розвиток нових інформаційних технологій стає пружиною глобалізації, що надає особливої гостроти проблемі толерантності. Культура толерантності стикається з так званим викликом плюралізму. Мається на увазі, що сучасний розвиток примножує та поглиблює розрізнення особистісних інтересів людства. Це призводить до все більшої складності у пошуках якогось спільного знаменника, який дозволив би об'єднати їх під спільним гаслом. У сприйнятті розрізнених груп особистісних інтересів суспільний інтерес стає фрагментованим, як і світ в цілому. Холістичні уявлення, які дозволяли визначати об'єктивні критерії розуміння суспільного блага, інтересів, цілей та долі, заради яких можливе подолання відмінностей, поступово замінилися на релятивізовані уявлення про безмежне різноманіття, які підкреслювали значення та самоцінність відмінностей, що утворювали самостійні ланки у мережі «світу світів», стверджує дослідник Михайло Мчедлов [3, с. 216]. Ці уявлення створюють підстави розглядати зміну парадигми оцінки співвідношення індивідуального та спільного, особистого та публічного, відмінностей та єдності. Відтак, питання «як жити разом?» трансформується у питання «як жити разом, зберігаючи власну ідентичність». Ми говоримо про новий погляд на сенс відмінностей як прояву різноманіття та багатогранності сучасного суспільства.

Якісні зміни самих підходів до відмінностей висувають більш високі вимоги і до культури толерантності. Наріжним каменем толерантного ставлення до особистих інтересів та думок, до груп та індивідів, які їх висловлюють, стає визнання природності та невід'ємності

від суспільного життя так званої інакшості. Соціальний філософ Майкл Уолцер запропонував власну типологію мотивів толерантності. Всього він нараховує їх п'ять [4, с. 25–26]:

- відстороненість, яка зазвичай виникає від виснаження протистоянням;
- байдужість;
- моральний стоїцизм;
- цікавість;
- захоплене схвалення.

Ці мотиви зумовлюють толерантну поведінку відносно відмінностей, але не всі зумовлюють той вид толерантності, який виникає у сучасності та ґрунтується на їх визнанні. Лише «деяка комбінація цікавості та захоплення» створює такий тип толерантності, зміст якої полягає «не в тому, щоб усунути «нас» та «їх», а в тому, щоб забезпечити довготривале мирне співіснування та взаємодію, що стимулює «самостворення та саморозуміння» всіх відмінностей, які задіяно у цьому процесі [4, с. 25–26].

Інший дослідник Пітер Ніколсон у свою чергу формулює декілька типів обґрунтування толерантності. Згідно з ним, толерантність може бути обґрунтовано або негативно (через неможливість чи нераціональність інтолерантності), або позитивно (як певне благо, цінність та чесноту). У свою чергу, позитивне обґрунтування розщепляється на ті, які обґрунтовуються толерантність через певне інше благо (справедливість, прогрес тощо), і ті, які вважають толерантність певним «благом–у–собі» [6, с. 158–173]. З цього випливають як мінімум три можливі способи визначення нетерпимого: через прагматичні основи, через заперечення будь-якого зовнішнього блага і через власні межі толерантності, які вона має, як і кожна чеснота.

Сфера суспільних відносин не може звільнитися від відмінностей, не будучи при цьому спустошеною. Власне, вона постає саме як постійний дискурс різноманітних інтересів та думок в пошуках сполучень та синтезів, які об'єднують соціум. Тому ми маємо не усунути від інакшості, сподіваючись, що усі відмінності з часом зникнуть, а навпаки – рухатися їй назустріч. Лише взаємодія різного дає нам осмислення спільного блага та збагачує власне бачення проблеми всіма учасниками цього процесу. Сама ця міра толерантності відповідає вимогам сучасності. Охоплюючи максимум відмінностей, вона забезпечує більш широкі можливості для артикуляції реального змісту інакшості та її більш повного сприйняття суспільством та світовою спільнотою [3, с. 226].

Так званий «поворот до толерантності», який сприймає інакшість таким чином, призводить до певних змін у мисленні та менталітеті. Суспільна наука не в змозі досягнути багатомірний та різноманітний світ, що стрімко глобалізується, якщо вона не оволодіє методами так би мовити «перекладу» інакшостей з одних мов на інші. Навіть більш, ніж перекладу, адже він завжди передбачає ідентичність текстуального змісту. Часто інакшості у сучасному світі просто не підлягають перекладу, їх не потрібно перекладати на якусь «спільну мову», а навпаки, синтезувати та сполучати протягом солідарного творчого пошуку оптимальних форм взаємодії, стверджує дослідник Ульріх Бек [1, с. 238–239].

Водночас, зазнають змін також деякі важливі характеристики толерантності. Раніше публічна сфера

являла собою таку собі арену дискурсу великих груп інтересів з чіткою структурою. Вона була заідеологізована та мала одну домінуючу ідеологію. Особистість головним чином ідентифікувалась як складовий елемент групи. Тим часом в зародкових умовах інформаційного суспільства активна частина спільноти громадян набувала нових якостей, а саме: високого рівня освіченості та соціальної відповідальності, розширеного культурного та світоглядного кругозору, плюралізму світоглядних установок. Це призвело до необхідності персональної ідентифікації кожної людини.

Сьогодні складно переоцінити наслідки змін, що тривають. Плюралізм думок та інтересів почав виходити за межі різних суспільних ідентифікацій, розмиває та поступово руйнує кордони між ними, відкриваючи поле альтернативних рішень та вчинків. Вочевидь, повністю самостійний вибір власної позиції кожною особистістю може бути здійснено лише за умови, коли у її особистому просторі існуватиме зона самостійного осмислення реалій життя, яке забезпечує свободу в усіх випадках публічно «використовувати власний розум». Включення у суспільно-політичну сферу активних громадян, що володіють власними судженнями, розхитує підвалини ідеологічної нетерпимості та розширює толерантність стосовно позицій та поглядів інших членів суспільної рефлексії та практики спільної дії. Посилюється тенденція деідеологізації сфери суспільних відносин, появи у ній осередків творчої неупорядкованості, пошуку нестандартних рішень, винятково важливих для гідної відповіді на виклики мультикультуралізму.

Звісно, цей процес містить також і негативні наслідки. Напрочуд швидкий темп змін, релятивізація суспільних відносин та структур призводить до появи розгубленості та втрати орієнтирів соціальної та політичної поведінки. Особливо це стосується країн, які знаходяться на етапі глибоких внутрішніх перетворень, що посилюють соціальну нестабільність та відсутність впевненості у майбутньому.

Тому можемо дійти висновку, що сучасна культура толерантності формується у стані гострого протистояння, можна сказати, «між двох світів». У свою чергу, це вимагає усвідомлення сенсу та значення таких змін для розвитку та вдосконалення культури суспільних відносин.

Зважаючи на такі умови, ми, вслід за Михайлом Мчедловим, можемо окреслити контури двох подекуди контрастних моделей розвитку культури толерантності: лібертарної та делібертавної. Перша виступає на позиції абсолютизації особистісного начала у вільному користуванні власним розумом. Такий підхід передбачає звільнення від будь-якого суспільного втручання – особистий простір людини відмежується від суспільного дискурсу заради формування власних, незаангажованих позицій. Це може призвести, у свою чергу, або до абстенізму (тобто ухилення від участі у суспільно-політичному житті у різних проявах), або до некомпетентних рішень, які грають на користь егоїстичних інтересів. В обох випадках результат такого підходу поступово елімінує абсолютну свободу особистості.

Делібертавна модель зорієнтована на залучення індивіда до суспільної рефлексії у відкритому просторі зіставлення поглядів та позицій, а також спільного пошуку згоди та стабільності. Особистий розумовий простір особистості у такому випадку не ізолюється від соціуму, а

навпаки – включається до нього, привносячи у його сфери власні інтереси та бачення проблем. Це стає умовою властивості дійсно вільного та компетентного вибору.

Світова наукова спільнота все ще знаходиться у пошуках переконливої відповіді на виклики культури толерантності. Однак все ж ми можемо окреслити деякі досить чіткі напрямки. Перший з них – це прагматичний компроміс під тиском життєвих імперативів. Методологічно такий підхід змальовує дослідник Блер Рубл у своїй праці «Другі метрополії» [7]. Свій аналіз він проводить на прикладі великих мегаполісів, у яких зосереджено величезне різноманіття інтересів, поглядів та позицій, які часто є несумісними та суперечать одна одній. Автор зазначає, що саме життя таких суспільних гігантів утворює настільки складні та ущільнені, що люди просто вимушені взаємодіяти між собою попри усі розбіжності. Навряд чи таке співіснування можна назвати комфортним, однак разом з тим об'єктивно створюється простір, у якому стають можливими складні поступки та компроміси. З цього випливає так званий «прагматичний плюралізм». Сам Рубл називає таку вимушену толерантність «толерантністю необхідності» [7, с. 29].

Іншого напрямку дотримується соціолог Джефрі Александер. Він засновується на необхідності ідеологічної утопії, яка була б здатна об'єднати сучасне суспільство за усього його різноманіття. На його думку, революційні утопії минулого об'єднує один недолік – вона прагнули тоталізувати суспільство, змінивши його основи. Їх фундаменталізм насправді був «спрощеною формою мислення», яка зіткнулася з неминучим супротивом живої реальності. Тому революційні утопії призводять врешті-решт до появи хаосу та авторитаризму. В результаті цього виникає «дедиференціація», небезпечна спроба замінити «неупорядкованість реальних спільнот однією радикальною всеохоплюючою спільнотою» [5, с. 585].

Проте, на думку Александера, крах таких утопій аж ніяк не знаменує кінець утопічного мислення. Сучасний світ нараховує різноманітні обмежені утопічні течії: мультикультуралісти, екологісти, пацифісти, тощо. Кожна з цих течій досить самобутня та не вимагає тотальних змін системи суспільних відносин. Водночас вони органічно вписуються у модель суспільства, що саморегулюється, з необмеженим рівнем солідарності, що досягається внаслідок свідомої та вільної взаємодії. З прагнень та дій цих рухів народжується реформаторська утопія «громадянської реконструкції», що сублімує різнобічну практику громадянських ініціатив сучасності. Така утопія, на думку дослідника, задасть суспільству цілі, що будуть прийнятні для всіх громадянських рухів моральні ідеали, не зазіхаючи на своєрідність та автономію кожного руху та кожного з їх членів [5, с. 587–588].

Один з головних каналів впливу глобалізації на толерантність пролягає у соціальному середовищі. Відомо, що толерантність – це, перш за все, соціально-педагогічне явище. Відповідно, важливе місце у ній відведено індивідуально-психологічному елементу. Доведено, що існує категорія людей з особливим психотипом, у який імплантовано схильність до терпимості та згоди. Однак, навряд чи саме це визначає стан суспільної толерантності. Вирішальна роль належить все ж зовнішнім умовам існування особистості, соціальної групи, суспільства та міжнародної спільноти. Оцінюючи такі умови, основну увагу здебільшого приділяють типу політичної культури,

у якій проходить соціалізація громадян: вона може мати різний ступінь толерантності, бути агресивно-нетерпимою чи толерантною.

Міжнародні відносини характеризуються відсутністю єдиного центру управління, який би опирався на легітимні засоби примусу. Система світового порядку підтримується за допомогою усталених правових норм та юридичних угод. Однією з умов їх нормального функціонування є достатній рівень толерантності, який проявляють сторони, що забезпечують порядок у світі. Порушення такого принципу зазвичай призводить до глибокої кризи на усіх рівнях міжнародних відносин. Зацікавленість держав у стійкості системи світового порядку прямо пропорційно пов'язана з її складністю, адже розлад системи загрожує їм самим складними наслідками. Внаслідок цього зростає значення толерантності як основи міжнародних відносин.

Глобалізація поступово призвела до загострення суперечностей між рівнем взаємозалежності елементів світового порядку та впливом на нього дестабілізуючих факторів. З одного боку, взаємозалежність інтенсивно підтримується процесами глобалізації, з іншого – дестабілізація розвивається за рахунок розкриття між умовами існування розвинутих країн та країн, що розвиваються.

Дестабілізація світового порядку яскраво проявляється у помітному зменшенні ролі та ефективності міжнародних інститутів. Авторитет ООН поступово девальвується. Міжнародне право зазнає велетенських збитків. Дії «великих гравців міжнародного поля» демонструють, що воно поступово стає перепоною для держав, досить сильних, щоб нав'язувати свою волю більш слабким.

Ці фактори помітно збільшують ризик перетворення міждержавних та навіть внутрішньодержавних конфліктів у збройні та силові сутички, у чому ми, на жаль, вже мали можливість переконатися на власні очі. Подібні явища ризикують поступово призвести до світової катастрофи. Нам уже сигналізує про це активізація міжнародного тероризму. Коли ми стикаємося з відвертою нерівністю різних країн та народів, складно вести мову про наявність дієвих сил впорядкування на міжнародній арені.

Відтак, з цього випливає надзвичайне значення розвитку культури толерантності, яка могла б стати бар'єром для людства на шляху до хаосу та руйнування, перетворившись на невід'ємний елемент загальнолюдської культури.

Толерантний підхід до проблеми взаємовідносин цивілізацій та культур набуває особливого значення в умовах глобалізації. Людська спільнота надзвичайно різноманітна, і наявність кардинально різних історичних спільнот, які відрізняються своєю культурою, традиціями, стилем життя та системою цінностей стимулюють до розвитку світової цивілізації загалом. Тому культура толерантності має стати основою, на якій будуть базуватися міжнародні відносини сучасності.

Список використаних джерел

1. Бек У. Что такое глобализация? / У. Бек. – М.: Прогресс-традиция, 2001. – 304 с.
2. Бетти Р. Толерантность – дорога к миру / Р. Бетти. – М.: Бонфи, 2001. – 303 с.
3. Мчедлов М. Толерантность / М. Мчедлов. – М.: Республика, 2004. – 416 с.
4. Уолцер М. О терпимости / М. Уолцер. – М.: Идея-пресс, 2000. – 160 с.
5. Alexander J. Robust Utopias and Civil Society / J. Alexander // International Sociology. – 2001. – Vol. 16. №4. – P.579–591.

6. Nicholson P. Toleration as a moral ideal / P. Nicholson // Horton J., Mendus S. Aspects of toleration. Philosophical studie. – London, New York, 1985 – 205 p.

7. Ruble B. Second Metropolis / B. Ruble. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 484 p.

8. Williams B. Tolerating the intolerable / B. Williams // Mendus S. (ed.). The Politics of toleration in modern life. – Durham: Duke Univ. Press, 2000. – P.126–135.

References

1. Bek U. Chto takoe globalizacija? / U. Bek. – M.: Progress-tradiciya, 2001. – 304 s.

2. Betti R. Tolernantnost' – doroga k miru / R. Betti. – M.: Bonfi, 2001. – 303 s.

3. Mchedlov M. Tolernantnost' / M. Mchedlov. – M.: Respublika, 2004. – 416 s.

4. Uolcer M. O terpmosti / M. Uolcer. – M.: Ideja-press, 2000. – 160 s.

5. Alexander J. Robust Utopias and Civil Society / J. Alexander // International Sociology. – 2001. – Vol. 16. №4. – P.579–591.

6. Nicholson P. Toleration as a moral ideal / P. Nicholson // Horton J., Mendus S. Aspects of toleration. Philosophical studie. – London, New York, 1985 – 205 p.

7. Ruble B. Second Metropolis / B. Ruble. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 484 p.

8. Williams B. Tolerating the intolerable / B. Williams // Mendus S. (ed.). The Politics of toleration in modern life. – Durham: Duke Univ. Press, 2000. – P.126–135.

Shevchenko M. I., candidate of cultural studies, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine, Kyiv), ua.kiev.marina@gmail.com

The tolerance culture in international relations modernity

The article researches a tolerance culture on the background of the modern world globalization processes. It states the very problematic of the «tolerance» concept and analyzes the latter in the context of the «otherness» concept. The author examines the differences through the expression of the modern civilization diversity and complexity underlining the need for the balance keeping between «the social» and «the individual». In turn, the tolerance culture is defined as a necessary basis for the development of the modern international relations.

Keywords: tolerance, tolerance culture, globalization, multi-culture, the «otherness», international relations.

Шевченко М. І., кандидат культурології, доцент, Київський національний університет культури та мистецтв (Україна, Київ), ua.kiev.marina@gmail.com

Культура толерантності в системі міжнародних відносин сучасності

Исследовано культуру толерантности на фоне процесса глобализации современного мира. Осуществлено проблематизацию самого понятия толерантности и проанализировано его в контексте понятия «инаковости». Автор рассматривает разногласия в качестве проявления разнообразия и многогранности современной цивилизации, подчеркивая необходимость соблюдения баланса между общественным и индивидуальным. В свою очередь, культура толерантности определяется в качестве необходимой основы развития современных международных отношений.

Ключевые слова: толерантность, культура толерантности, глобализация, мультикультурализм, инаковость, международные отношения.

* * *

УДК 16(447)

Самойленко Л. О.,
аспірантка кафедри логіки філософського факультету, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), torao@ukr.net

КІЇВСЬКА ШКОЛА ЛОГІКИ У ХІХ СТ. – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. (НА МАТЕРІАЛАХ РУКОПИСІВ)

Дослідженню рукописний спадок з логіки київських викладачів, які працювали у вищих навчальних закладах Києва у ХІХ ст. – на початку ХХ ст. З метою аналізу рукописів застосовано компаративний метод. У статті розглядаються лекційні матеріали логічних курсів з фонду Інституту Рукописів Національної бібліотеки України імені Вернадського.

Ключові слова: логіка, історія логіки, викладання логіки, Імператорський університет св. Володимира, Київська духовна академія.